

норм і вимог, які обмежують шкідливий вплив забруднюючих речовин на навколишнє середовище, раціональне використання природних ресурсів та їх відновлення й відтворення [3].

Сутність управління у сфері охорони навколишнього середовища полягає у виконанні функцій регулювання, нагляду, прогнозування, планування, програмування, інформування, експертизи, досліджень, контролю та інших видів виконавчо-розпорядчої діяльності.

З урахуванням вищевикладеного актуалізуються наступні стратегічні задачі управління природоохороною діяльністю [1]: забезпечення екологічної безпеки всіх сфер життєдіяльності; екологічне оздоровлення і відтворення порушених екосистем, у першу чергу, басейнових; створення екологічних передумов для переходу до сталого розвитку, насамперед на екологічно депресивних територіях; збереження й розширення біологічного та ландшафтного різноманіття; внутрішня інтеграція екологічних вимог у секторальну політику, до систем забезпечення життєдіяльності суспільства; у міжнародних стандартів, регламентів системного екологічного управління і аудиту, розвиток корпоративних систем екологічного управління; демократизація процесу прийняття рішень і підсилення відповідальності за їх виконання.

Література

1. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. Спеціальне видання до 5-ї Всеєвропейської конференції міністрів навколишнього середовища «Довкілля для Європи». — Київ, 2003. — 128 с.
2. Организация управления промышленным производством. Под редакцией О. В. Козловой, С. Е. Каминицера. — М. : Высшая школа, 1990. — 189 с.

ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Попельнюх В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Збереження біорізноманіття та підтримання його чисельності на оптимальному рівні забезпечується декількома шляхами. Безумовно, основним залишається природна саморегуляція чисельності видів у природі, яка відбувається в результаті постійного самовідтворення. Проте, інтенсивна трансформація природних ландшафтів людиною, що призводить до зміни та деградації біотопів, все частіше ставить у залежність існування видів, які з тих чи інших причин не здатні адаптуватись до таких перетворень, тому, або зникають взагалі, або різко знижують свою чисельність.

За цих обставин існує інший шлях збереження біорізноманіття, який можна назвати штучним, оскільки застосовується людиною у вигляді різних методів, основними з яких є:

1. *Прийняття відповідних нормативно-правових документів та здійснення контролю за їх виконанням.* Наприклад, в Україні прийнята низка законодавчих актів, направлених на охорону довкілля, основні з них: закони — «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про мисливське господарство та полювання», «Про Червону книгу України» та кодекси — «Земельний», «Водний», «Лісовий» та цілий ряд підзаконних актів.

Контроль за дотриманням природоохороного законодавства покладений на різні структури, зокрема державні — правоохоронні органи, прокуратуру, екологічну інспекцію, служби державної охорони природно-заповідних територій загальнодержавного значення (заповідники та національні природні

парки), органи рибоохорони; комунальні — органи місцевого самоврядування, служби охорони природно-заповідних територій місцевого значення (регіональні ландшафтні парки тощо); приватні та громадські — егерські служби госпрозрахункових та громадських мисливських господарств, а також громадський контроль, що забезпечують фізичні та юридичні особи.

2. Створення природно-заповідних територій та розбудова екологічної мережі. Є достатньо ефективним методом лише за умови дотримання норм природоохоронного законодавства на цих територіях (довідково: станом на 01.04.2013 природно-заповідний фонд Полтавської області включав 387 територій та об'єктів загальною площею майже 142,5 тис. га, що складало 4,95% від загальної площі області, з них статус юридичної особи мали 8 установ, загальна площа яких становила майже 76,0 тис. га (53,3%); охорона об'єктів, які не мають такого статусу покладена на землевласників, землекористувачів та органи місцевого самоврядування, які, фактично, не володіють ні юридичними, ні матеріальними можливостями, а досить часто їх керівники просто не зацікавлені в забезпеченні охорони).

Наявність статусу юридичної особи далеко не завжди гарантує забезпечення відповідної охорони територій та об'єктів природоохоронних установ із різних причин, основними з яких є:

по-перше — на керівні посади часто призначаються випадкові, юридично не підготовлені, екологічно не свідомі, але партійно заангажовані керівники, які, в свою чергу, формують відповідним чином штат працівників (особливо інспекторський склад), що є найбільшим злом не лише для конкретних установ, але й дескредитуєчим елементом для природоохоронної системи в цілому. Як приклад наведу відомі з різних джерел протиправні та недопустимі дії посадових осіб регіонального ландшафтного парку (далі РЛП) «Нижньоворсклянський», які ними вчинені лише за останні декілька років:

1) у службу державної охорони прийняті громадяни, які неодноразово зкомпроментували себе браконьєрськими діями до роботи в парку та мають таку ж репутацію нині;

2) окремими працівниками парку постійно організовується незаконне мисливство, яке заборонено вимогами статей 7 та 24 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та п.4.2. Положення про РЛП, причому для цього ними побудовані спеціальні вежі та підгодівельні майданчики, а один з інспекторів навіть поєднує роботу в парку з керівництвом мисливським господарством, яке там розташоване;

3) керівництвом допущено включення території парку до розподілу мисливських угідь, який проводився в Полтавській області в 2013 році, згідно якого територія природно-заповідної установи нині входить до чотирьох мисливських господарств;

4) посадовими особами РЛП ініційоване незаконне прокопування каналу територією заказника загальнодержавного значення «Лучківський», що входить у межі парку, та проведення днопоглиблювальних робіт у заповідній зоні з метою облаштування пляжу та зони відпочинку;

по-друге — природно-заповідні території часто стають об'єктом посягання на їх цілісність, або вчинення на них протиправних дій посадовцями та можновладцями, в тому числі й у відношенні до працівників цих установ. Наведу лише декілька прикладів:

1) нещодавно міжрайонною екологічною прокуратурою Полтавської області встановлений факт незаконних дій посадових осіб, які спричинили передачу в постійне користування 2,7 га території РЛП «Нижньоворсклянський» у приватну власність, чим завдано шкоду інтересам держави на загальну суму близько 400 тис. грн. (за даним фактом відкрите кримінальне провадження);

2) колишній очільник Харківської ОДА М.Добкін 13.04.13 року в нерес-

товий період на території національного природного парку (далі НПП) «Нижньосульський» виловив 7 судаків, про що виклав інформацію в Інтернеті, за які вимушений був заплатити штраф під тиском громадськості;

3) у 2013 році представниками правоохоронних органів, які здійснювали незаконне полювання на території НПП «Нижньосульський» були побиті з тяжкими наслідками інспектори парку;

4) однією з найбільших небезпек для проіродно-заповідного фонду України є спроби скасування вже існуючих установ (нині такий процес ініціюється одним з депутатів Верховної Ради України від партії комуністів та окремими органами самоврядування Черкаської області щодо НПП «Нижньосульський», а в 2010 р. у Донецькій області прецедент був реалізований);

по-третє — порушники природоохоронного законодавства, або взагалі не притягуються до відповідальності (корупція з боку працівників природоохоронних установ, органів рибоохорони, працівників мисливських господарств, міліції та прокуратури), або ця відповідальність формально-символічна;

по-четверте — відсутнє достатнє фінансування для забезпечення охорони природно-заповідних установ (навіть загальнодержавного значення – заповідників та національних природних парків), та реальної захищеності інспекторів служб охорони (за законом вони прирівняні до правоохоронних органів, а фактично — безправні).

3. Реалізація спеціальних програм з відтворення рідкісних та зникаючих видів. В Україні, крім Червоної книги, в яку занесені рідкісні та зникаючі види, і визначені шляхи їх охорони, що носять рекомендаційний характер, загальнодержавні програми щодо збереження рідкісних та зникаючих видів, фактично, відсутні (якщо не рахувати тих, які знаходяться під охороною (часто формально) на територіях природно-заповідного фонду).

На відміну від України, наприклад у США, завдяки державним програмам, відновили чисельність орлана білоголового (став символом країни) та кондора; в Китаї вдало реалізується програма з порятунку панди великої (стала символом Всесвітнього фонду дикої природи); в Європі успішно реалізується ряд програм зі збереження кажанів, хижих птахів та інших рідкісних видів; завдяки спільному проекту між США та Росією врятований стерх (журавель білий).

ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ СТАТУСУ ДЕЯКИХ ОБ'ЄКТІВ У МЕЖАХ РЛП «ГАДЯЦЬКИЙ»

Смоляр Н.О., Ханнанова О.Р.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

На сьогодні цінними об'єктами природно-заповідного фонду Полтавської області є національні природні парки «Пирятинський», «Нижньосульський» та регіональні ландшафтні парки (далі — РЛП) «Диканський», «Кременчуцькі плавні», «Нижньоворсклянський», «Гадяцький». Зокрема, РЛП «Гадяцький» за показниками наукової цінності характеризується високим ступенем унікальності та репрезентативності (флористичної, фауністичної, ландшафтної, гідрологічної). Згідно проекту розбудови регіональної екомережі на сьогодні територія парку репрезентує Гадяцьке природне ядро із двома біоцентрами — верхнім (Вельбівським) і нижнім (Лютенським). Він має непересічне значення як біоцентр Псільського екологічного коридору регіональної екологічної мережі, як еталонна природна ділянка середньої течії р. Псел, а саме природний банк генофонду й ценофонду живого, осередок біорізноманітності, історико-культурних цінностей Полтавщини.